

Temastrategi for kunst og kultur 2022-2025

Tittel: Temastrategi for kunst og kultur 2022-2025

Type dokument: Temastrategi

Eier/virksomhet: Viken fylkeskommune

Forfatter: Jon Endre Røed Olsen

Første gang opprettet: 21.08.2021

Sist oppdatert/versjoner: 21.12.2021

Vedtatt av: Fylkestinget

Dato vedtatt: 16.12.2021

Saksnummer: PS-167/2021

Fotograf: Tanja Flaaten Steen

Se flere dokumenter på www.viken.no/nn

Innhold

1 Forord	4
2 Mål for kunst- og kulturpolitikk i Viken 2022-2025	5
3 Innledning.....	6
3.1 Føringer	6
3.2 Forankring av kulturpolitikken.....	7
3.3 Kulturbegrepet	7
3.4 Avgrensninger	8
3.5 Kunst- og kulturstrategi i en pandemi	8
4 Situasjonsbeskrivelse, utfordringer og muligheter.....	9
4.1 Kunst- og kulturuttrykkene.....	10
4.1.1 Musikk.....	10
4.1.2 Scenekunst.....	11
4.1.3 Visuell kunst.....	13
4.1.4 Film og spill	14
4.1.5 Litteratur	15
4.1.6 Kulturarv	15
4.2 Satsinger på tvers av kunst- og kulturuttrykk.....	16
4.2.1 Den kulturelle skolesekken (DKS)	16
4.2.2 Ung kultur	17
4.2.3 Publikumsutvikling.....	19
4.2.4 Talentutvikling	20
4.2.5 Kulturarenaer	21
4.2.6 Festivaler.....	22
4.2.7 Kulturell og kreativ næring	23
4.2.8 Internasjonalt kulturarbeid.....	24
4.2.9 Kunst i offentlig rom	25
4.2.10 Kulturdråpen.....	27
4.2.11 Den kulturelle spaserstokken	28
5 Mål.....	28

5.1 Overordnede mål og innsatsområder i Viken.....	29
5.1.1 Bærekraftmålene og Viken	29
5.1.2 Fem langsiktige utviklingsmål for Viken.....	29
5.1.3 Seks innsatsområder for bærekraftig utvikling i Viken	29
5.1.4 Tverrgående tema.....	32
5.2 Nasjonale kulturpolitiske mål	32
5.3 Kulturpolitiske mål og strategier for Viken.....	32
6 Handlingsplan og tiltak	34
7 Evaluering og oppfølging	34
8 Litteraturliste	35

1 Forord

Viken er et stort fylke med et rikt og mangfoldig kulturliv, både regionalt og lokalt. Det har flere institusjoner med nasjonal betydning og internasjonal rekkevidde. Kunst og kultur utfordrer og skaper refleksjon, sørger for at mennesker møtes til felles opplevelser og bringer samfunnet fremover. Et levende kulturliv er en forutsetning for et levende demokrati.

Kunst og kultur er en lovpålagt oppgave. Kulturloven legger til grunn det offentliges ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle skal få mulighet til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. I tillegg har Norge forpliktet seg til Unescos konvensjon om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk. Temastrategi for kunst og kultur er et viktig styringsverktøy for hvordan Viken fylkeskommune skal utfylle sin rolle og sitt ansvar i dette arbeidet, og nå egne ambisjoner for kunst og kulturområdet.

Regional planstrategi har lagt til grunn langsiktige utviklingsmål og innsatsområder for en bærekraftig utvikling i Viken, med tverrgående temaer som omfatter klima og miljø, folkehelse og samarbeid. Temastrategien skal bidra til at fylkeskommunens innsats på kunst- og kulturfeltet bygger opp under viktige, tverrgående samfunns mål.

Viken fylkeskommune legger til grunn at et sterkt og robust kunst- og kulturliv er viktig både for kulturens egenverdi og for en bærekraftig samfunnsutvikling. Arbeidet med kunst og kultur i Viken skal kjennetegnes av samspill med og i feltet, mellom forvaltningsnivåer og internt mellom rådsområder. Arbeidet skal være kunnskapsbasert, styrke mangfoldet og bidra til innovasjon.

Temastrategi for kunst og kultur gir retning for kunst og kulturpolitikken i Viken fylkeskommune. Konkrete oppfølgingstiltak og virkemiddelbruk for å nå strategiens mål følges opp i en handlingsplan for perioden.

Fylkesråd for kultur og mangfold, Tonje Kristensen

2 Mål for kunst- og kulturpolitikk i Viken 2022-2025*

SKAPE - ET VIKEN SOM FREMMER YTRINGSFRIHET, SKAPERKRAFT OG DEMOKRATI

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at det produseres kunst og kultur av høy kvalitet i Viken
- sterke regionale kunst- og kulturinstitusjoner som er innovative og produserer nyskapende kunst og kultur i dialog med publikum
- at Vikens skapende virksomhet representerer et mangfold av uttrykk og stemmer

UTØVE - ET VIKEN SOM FREMMER KOMPETANSE OG VERDISKAPING

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at Viken er et godt sted å bo og virke for profesjonelle kunstnere innen alle kunstarter
- rekruttering og utvikling av utøvere innen alle kunstuttrykk, med særlig innsats på tilrettelegging for talenter og talentutvikling
- bærekraftig bransjeutvikling innen kulturelle og kreative næringer

OPPLEVE – ET VIKEN SOM HAR LEVENDE OG ATTRAKTIVE BYER OG DISTRIKTER

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- gode arenaer og møteplasser for å oppleve et mangfoldig kunst- og kulturtilbud i hele Viken
- at Viken blir et sterkt festivalfylke, med flere festivaler med statlig finansiering
- sterke regionale institusjoner som tilbyr store kunst- og kulturopplevelser

DELTA – ET VIKEN SOM FREMMER ØKT LIVSKVALITET, DELTAKELSE OG LIKEVERD

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at hele befolkningen i Viken har tilgang til arenaene der kunst og kultur formidles
- at Viken blir et ledende kunst- og kulturfylke for, av og med barn og unge fra hele bredden i befolkningen
- at befolkningen og tilreisende til Viken opplever kunst i offentlige rom av høy kvalitet

**Mål og strategier for kunst- og kulturpolitikken utdypes og begrunnes i kap. 5.3.*

3 Innledning

Temastrategi for kunst og kultur erstatter temastrategier fra de tidligere fylkeskommunene som ble til Viken fylkeskommune. Temastrategien forholder seg til flere regionale planer som er gjeldende for Viken, og skal være en del av Viken fylkeskommunes helhetlige politikk. Strategien skal være gjeldende for 2022-2025 og vil bli vurdert rullert når nye regionale planer vedtas.

Fylkeskommunen har rolle som regional utviklingsaktør, med tre komplementære roller;

- Strategisk rolle: Gi retning til samfunnsutviklingen. Avdekke og skape konsensus om utfordringer, etablere mål, velge retning og forankre arbeidet hos relevante aktører.
- Mobiliserende rolle: Mobilisere kulturliv, privat sektor og lokalsamfunn. Stimulere til samarbeid, etablere møteplasser og arenaer. Tilrettelegge for nettverk og skape incentividninger som bygger opp om den valgte retningen.
- Samordnende rolle: Veilede og samordne, være et bindeledd mellom forvaltningsnivåer.

Fylkeskommunen har i tillegg en sentral rolle i det regionale kunst- og kulturtilbudet gjennom eierskap og finansiering av regionale profesjonelle kulturinstitusjoner. Fylkeskommunen forvalter sin rolle overfor kunst- og kulturlivet i Viken innenfor prinsippet om armlengdes avstand. Rollen som produsent i Den kulturelle skolesekken gjør at fylkeskommunen også er operativ og er selv en stor aktør på kulturområdet.

Strategien skal bidra til at:

- Viken fylkeskommune har en harmonisert og ambisiøs kunst- og kulturpolitikk som gir tydelige prioriteringer for fylkeskommunens virkemidler på feltet
- Viken fylkeskommune skal bidra til å nå nasjonale kulturpolitiske mål slik disse er nedfelt i Kulturmeldingen og i Barne- og ungdomskulturmeldingen
- Viken fylkeskommune oppfyller fylkeskommunens ansvar i henhold til Kulturloven
- Viken fylkeskommunes kulturpolitikk best mulig bidrar til å nå målene i regionale planer i Viken, herunder bærekraftmålene (FN17)

3.1 Føringer

Økonomiplan og budsjett setter rammer for ressursbruken i utførelse av kunst- og kulturpolitikken. Videre er følgende førende for temastrategien:

- Regional planstrategi og utkast til planprogram for Viken fylkeskommune
- Fylkesrådets plattform
- FNs bærekraftmål
- Gjeldende regionale planer

Strategien er retningsgivende for fylkeskommunens virkemidler på kunst- og kulturfeltet, men samhandlingen med statlig og kommunal kunst- og kulturpolitikk vil være viktig. I sum utgjør disse tre forvaltningsorganene det vi kaller den nasjonale kunst- og kulturpolitikken. Rollene er i grove trekk godt innarbeidet. Staten har ansvar for institusjoner og tiltak av nasjonal betydning, fylkeskommunene for det som har regional betydning, kommunene har et særlig ansvar for den lokale kulturen som også innbefatter amatørkulturlivet og frivillighet. Her er det mange møtepunkter og spleiselag i dag som gjør at samhandlingen er viktig.

Nasjonale kulturpolitiske mål slik disse er nedfelt i *Kulturmeldingen (Meld. St. 8 - 2018-2019 Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida)*, danner grunnlaget for en nasjonal kulturpolitikk som binder forvaltningsnivåene sammen. Temastrategien legger vekt på de nasjonale kulturpolitiske målene.

De kulturpolitiske målene bygger opp under samfunnsmålene og gjennomgående temaer slik disse kommer fram av regional planstrategi for Viken fylkeskommune.

3.2 Forankring av kulturpolitikken

Kultur har en klar egenverdi og er samtidig en viktig utviklingsfaktor innen andre samfunnsområder. Kulturpolitikken skal fremme demokrati og ytringsfrihet, og er forankret i nasjonal lovgivning og ratifisering av internasjonale konvensjoner.

Norge har ratifisert UNESCO-konvensjonen (2005) om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk. Her legges det vekt på at kulturelt mangfold er et karakteristisk kjennetegn ved menneskeheten og derfor bør verdsettes høyt og bevares til gagn for alle. Kulturelt mangfold skaper en rik og variert verden som gir flere valgmuligheter og beriker menneskelige evner og verdier, og er en grunnleggende kilde til en bærekraftig utvikling for samfunn, folk og nasjoner.

Konvensjonen understreker også behovet for å anerkjenne det særegne ved kulturaktiviteter, -varer og -tjenester som bærere av identitet, verdier og meningsinnhold.

Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd, kulturloven, trådte i kraft 1. august 2007 og gir retningslinjer for kunst- og kulturfeltet på linje med UNESCO-konvensjonen:

«§ 1. Føremål

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk» (utdrag fra kulturloven)

Selv om kulturloven bidrar til å legitimere den offentlige kulturpolitikken, må den også kunne kalles en mulighetenes lov. Det er ikke gitt hva som vil være et tilstrekkelig bredt spekter av kulturvirksomhet, eller hva som ligger i et mangfold av kulturuttrykk.

Denne temastrategien har som formål å definere og konkretisere hva disse retningslinjene skal bety for Viken fylkeskommunes arbeid overfor kunst- og kulturfeltet.

Det er varslet en revidering av kulturloven som kan få betydning for oppfølgingen av temastrategien.

3.3 Kulturbegrepet

Kultur forekommer ofte som et selvsagt ord i dagligtalen, og kan forstås på mange ulike måter. Når kultur skal danne utgangspunkt for et politikkområde er det derfor viktig at vi avklarer hvilken forståelse av begrepet som legges til grunn.

I *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013:4, 2013) framsatte Enger-utvalget begrepet ytringskultur som et hensiktsmessig alternativ til det utvidede kulturbegrepet som har preget den nasjonale kulturpolitikken siden 1970-tallet. Med ytringskultur menes her 1) *kunstnerisk virksomhet*, 2) *kulturarvaktivitet* og 3) *den kommunikasjon og sosiale samhandling* som knytter seg til denne virksomheten.

Viken fylkeskommune legger ytringskultur til grunn for dette strategidokumentet og politikktutformingen som skal avledes av det. Ytringskultur er et begrep som i større grad definerer og tar utgangspunkt i kultur som et eget praksisfelt i samfunnet, og på denne måten rommer både profesjonell kunstnerisk virksomhet, amatørvirksomhet, frivillighet og kulturarv.

I tillegg til dette: publikummet som oppsøker kulturvirksomheten og hvordan både publikum, kunst- og kulturaktørene selv og samfunnet ellers kommuniserer om denne virksomheten.

3.4 Avgrensninger

Det er behov for å avgrense og klargjøre temastrategien mot andre temastrategier i Viken fylkeskommune som til dels har overlappende områder. Dette gjelder særlig *frivillighet* og *bibliotekutvikling*. Disse områdene lages det egne temastrategier for.

Videre er museumsfeltet ikke særlig behandlet i denne temastrategien. Museum og privatarkiv vil bli behandlet i egne politiske saker. Unntaket er her de museene som er særlig viktige for det visuelle kunstfeltet. Disse er en naturlig del av det visuelle kunstfeltet som er en del av denne temastrategien.

Frivillighet

Frivilligheten er viktig for kunst- og kulturfeltet. Frivillig kulturvirksomhet har en verdi i seg selv og er også en bredde- og rekrutteringsarena for det profesjonelle kunst- og kulturfeltet.

Viken fylkeskommune utarbeider egen temastrategi for frivillighet, og denne er en overordnet strategi for frivillighetsfeltet i Viken. Temaet grenser til kunst og kultur gjennom den regionale frivilligheten.

Fylkeskommunen skal i hovedsak bygge opp under det profesjonelle feltet i regionen, men også bidra til et godt samspill med og utvikling av et sterkt frivillig kulturliv. Lokalt er dette et kommunalt ansvar, men fylkeskommunen har et særlig ansvar for det regionale frivillige kunst- og kulturlivet og å se amatørfeltet og det profesjonelle feltet i sammenheng. Samtidig er frivillighet en viktig del av gjennomføringen av flere festivaler og kunst- og kulturtilbud av profesjonell karakter.

Fylkeskommunen samarbeider med og støtter flere regionale organisasjoner som er viktige for kunst- og kulturlivet i Viken.

Bibliotekutvikling

Viken fylkeskommune har egen temastrategi for bibliotekutvikling og fylkeskommunens innsats og satsninger på bibliotek behandles i hovedsak i temastrategi for bibliotekutvikling. Bibliotek er også en viktig del av den kulturelle infrastrukturen som mennesker i Viken får oppleve kunst og kultur i. Både som møteplass og arena for formidling av ulike kunstuttrykk er bibliotekene en viktig del av kunst- og kulturtilbudet i Viken.

3.5 Kunst- og kulturstrategi i en pandemi

Kunst- og kulturstrategien for Viken fylkeskommune utformes midt i en pandemi. I mars 2020 opplevde kulturlivet en nærmest total nedstenging som varte fram til sommeren 2021. Utover sommeren 2021 åpnet samfunnet gradvis for fysisk kulturaktivitet, gjennom at arrangementer og større publikumsansamlinger ble tillatt. Det hersker stor usikkerhet rundt hvordan situasjonen vil være framover.

Verdiskapingen i kultursektoren ble nesten halvert i løpet av første halvår 2020. Aktiviteten gikk opp i siste del av 2020, men var like fullt 27 prosent lavere i fjerde kvartal 2020 enn samme kvartal

foregående år. Generelt er aktivitet som baserer seg på publikumssammenkomster, forestillinger og utstillinger hardest rammet av pandemien.

Staten har bidratt med *kompensasjonsordningen for arrangører og underleverandører i kultursektoren* og stimuleringsordninger for kulturlivet. Ordningene omfatter alle kunstfelt, og har vært forvaltet av Kulturrådet og Norsk filminstitutt. Viken fylkeskommune har støttet virksomheter i Viken gjennom ordinære tilskuddsmidler og en tiltakspakke. Fylkeskommunenes midler er små i forhold til de sentrale virkemidlene.

Det er liten tvil om at pandemien har store konsekvenser for kulturaktører. Utfordringene omfatter alle deler av verdikjeden. Formidlere og arrangører har ikke kunnet drive sin virksomhet, kunstnere og kulturarbeideres økonomi og tilknytning til arbeidslivet er ytterligere utfordret. Utfordringer knyttet til rekruttering og kompetanseflukt framheves av flere. Internasjonal turnévirsomhet har mer eller mindre falt bort under pandemien, og konsekvensene for musikk- og scenekunstfeltet ble framhevet som særlig kritiske.

Kulturrådet og Norsk filminstitutt har fått i oppdrag å levere et kunnskapsgrunnlag og en vurdering av virkemidler for gjenoppbygging av kulturlivet etter koronaen. Effektene av pandemien vil sannsynligvis påvirke kunst- og kulturfeltet under hele strategiperioden.

4 Situasjonsbeskrivelse, utfordringer og muligheter

Som kunst- og kulturfylke er Viken en del av en større kunst- og kulturregion, med utstrakt grad av samspill med og som en del av hovedstadsregionen. De store befolkningsgruppene i Viken er bosatt i nærheten av Oslo, og Vikens befolkning både produserer og konsumerer derfor kulturtjenester i Oslo. Dette kan være en hovedårsak til at Viken har relativt lav kulturproduksjon sett i forhold til resten av landet.

Bransjestrukturen i Viken er preget av mange enkeltpersonforetak og relativt mange små bedrifter. Kulturvirksomhetene i Viken består også av mange private organisasjoner, med overvekt av stiftelser og foreninger. Innen visuell kunst omsettes det relativt sett for mer i Viken enn i Oslo og landet ellers. Viken har mange kunstnere bosatt i fylket, og årlig gjennomsnittlig inntekt til kunstnere er nokså lik over hele landet.

Kunst- og kulturaktørene i Viken søker i liten grad støtte fra statlige virkemidler som deles ut til kulturformål, og skal komme hele landet til gode. Sentrale spørsmål for kulturpolitikken i Viken er: Hva kan gjøres for å øke kulturtilbudet, styrke aktørene i Viken og øke tilførselen av finansiering?

Utfordringene og mulighetene på kunst- og kulturområdet vil også være forskjellige i de ulike delene av Viken. Ulikhetene i tilbud og demografi i de tre tidligere fylkene tydeliggjør behovet for en strategi som gir retning mot et likeverdig kunst- og kulturtilbud.

Viken er med sine 1,2 millioner innbyggere det mest folkerike fylket i Norge. Befolkningen er ung og mangfoldig. En av fire nordmenn i aldersgruppen 10-19 år bor i Viken. 21,5 prosent har selv innvandret eller har to foreldre som innvandret fra om lag 150 land. I tillegg har 7,2 prosent av Vikens befolkning en norskfødt og en utenlandsfødt forelder. 28,7 prosent har dermed en direkte tilknytning til en annen kultur enn den norske.

Viken har dermed en sammensatt befolkning som finner kulturell inspirasjon både lokalt, nasjonalt og globalt. På samme måte som Viken er stort og preget av demografisk mangfold, består fylkets kunst- og kulturfelt av en rekke ulike fagfelt og sektorer som har sine spesifikke verdikjeder, utfordringsbilder

og utviklingstrekk. Hele kunst- og kulturfeltet opplever store endringer og utfordringer knyttet til utviklingen av internasjonalt privateide digitale plattformer og infrastruktur for markeder. Selv om kulturkonsumet øker, er det stor konkurranse og lite av inntektene kommer tilbake til norske bransjeaktører.

I dette kapitlet beskrives de sektorene og kunst- og kulturuttrykkene som Viken fylkeskommune har en rolle overfor, samt satsingsområder på tvers av kunst- og kulturuttrykkene. Prioriteringene bygger bro over til handlingsplanen som skal følge temastrategi for kunst og kultur.

4.1 Kunst- og kulturuttrykkene

4.1.1 Musikk

Viken har et mangfoldig, kompetent og utviklingsorientert musikkfelt som spenner fra et bredt og aktivt fritidsmusikkliv, via regionale musikkorganisasjoner og talentutviklingstiltak, til en profesjonell musikkbransje der mange av regionens komponister, utøvere, bransjeaktører og arenaer har en internasjonal posisjon og anerkjennelse for sine kvaliteter.

Det er høyt aktivitetsnivå på fylkets mange kulturhus, festivaler og øvrige konsertarenaer, og disse formidler en stor spennvidde i sjangre og utøvere. Dette bidrar til at Vikens innbyggere har tilgang til et mangfoldig musikktilbud av høy kvalitet.

Det Norske Blåseensemble er det eneste profesjonelle institusjonsorkesteret i Viken, med fast ansatte musikere og driftsstøtte fra stat, fylkeskommune og kommune. Musikkfeltet er ellers preget av mange små aktører og private virksomheter, og fylket har en rekke musikkmiljøer der hele næringskjeden er representert. Slike miljøer har stor betydning for utvikling av kulturell og kreativ næring i regionen.

Viken fylkeskommune gir tilskudd til og samhandler med regionale musikkorganisasjoner i utviklingen av fylkets musikkliv. Det er god rekruttering inn i bransjen gjennom fritidsmusikklivet og kulturskolene, og disse er viktige arenaer for helhetlige løp for musikere i regionen. De er leverandører både til de 12 videregående skolene med musikk, dans og drama i Viken og til høyere musikkutdanning.

En annen viktig utviklings- og formidlingsarena er fylkets mange helårsarrangører på musikkområdet. Det er klubbscener i alle deler av regionen med stor betydning for turnerende musikere fra Viken og landet ellers. Den kulturelle skolesekken er en annen betydelig arbeidsgiver for frilansmusikere, og en viktig arena for å gi barn og unge i Viken tilgang til å oppleve konserter av høy kvalitet.

Viken har aktive miljøer innen folkemusikk og folkedans, med utøvere som er blant de fremste i landet. Den positive utviklingen har dels bakgrunn i en målrettet innsats innad i miljøene, og en satsing på folkemusikk i regionale musikkorganisasjoner og festivaler de siste årene. Dette har bidratt til å synliggjøre viktigheten av god forvaltning og utvikling av folkemusikken og folkedansen i regionen.

Utviklingstrekk

Musikkbransjen har i senere år gjennomgått store endringer. Digitalisering og strømming har radikalt forandret måtene musikk produseres, distribueres og konsumeres på. Dette har i stor grad utfordret sektorens verdikjede, samtidig som det åpner for nye muligheter for å operere i et internasjonalt marked.

Innovasjonspotensialet i bransjen er stort, med oppblomstring av nye forretningsmodeller og virksomheter som både er avhengige av, og drevet av tekniske nyvinninger. Utfordringen ligger i å utvikle bærekraft i alle deler av bransjens økosystem, både økonomisk, sosialt og miljømessig.

Mange musikkaktører har i dag konsertmarkedet som sin primære inntektskilde. Dette har skapt tøffere konkurranseforhold i alle ledd av bransjen. Etableringer av nye festivaler og konsertarrangører har utvidet markedet i regionen, til glede for utøvere og publikum. På samme tid har antallet utøvere økt, dels som følge av flere utdanningstilbud i musikk, og dels som følge av at profesjonelt studioutstyr har blitt allment tilgjengelig i takt med synkende priser og teknologisk utvikling. Dette er på mange vis en demokratisering av musikk som yringsform.

Samtidig gjør dominansen av globale musikkplattformer det utfordrende å oppnå oppmerksomhet om ny musikk. Eksempelvis lastes det gjennomsnittlig opp én ny låt i sekundet på Spotify. En annen åpenbar utfordring er artisters lave inntekter fra strømming.

Korona-pandemien har rammet Vikens musikkliv hardt, og de totale følgene av nedstengninger, inntektstap og kompetanseflukt er fortsatt uvisst. Det er et stort behov for å kartlegge feltet nærmere.

Det grønne skiftet stiller nye krav til musikkbransjen, og det arbeides aktivt blant aktører i alle deler av feltet for å utvikle bærekraftige løsninger. Musikkorganisasjoner har vært pådrivere for utviklingen av *Grønt veikart for kulturlivet*, et initiativ som gir retning og status, setter konkrete mål og foreslår tiltak.

Viken fylkeskommune arbeider aktivt med aktørene i musikklivet for å legge forholdene til rette for bærekraftig utvikling, mangfold og inkludering, og strategier for publikumsutvikling og rekruttering.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til bransjeutvikling innen musikkfeltet, og bidra til profesjonalisering og etablering av utviklingsmiljøer og næringsklynger der talenter, aktører og virksomheter i hele verdikjeden får gode utviklingsvilkår.
- bidra til å utvikle profesjonelle musikkinstitusjoner og frie profesjonelle aktører for produksjon og utøvelse av musikk i Viken, og arbeide for økt statlig finansiering.
- bidra til god bevaring, utvikling og formidling av folkemusikk i regionen gjennom samarbeid med relevante regionale organisasjoner og institusjoner i feltet.
- bidra til å styrke samhandlingen mellom aktører som jobber med talentutvikling innenfor musikkfeltet, og videreføre og utvikle talentsatsingene.
- Kartlegge og utvikle kunnskapsgrunnlag for videre utvikling av musikkfeltet i Viken, i samarbeid med regionale aktører i feltet.

4.1.2 Scenekunst

Scenekunstfeltet i Viken er rikt og mangfoldig med mange regionale aktører, fra samtidsdansearena med internasjonale kompanier, til amatørteateroppsetninger, til spektakulære utendørsoperaer, til nyskapende scenekunst i offentlig rom, til lokale scenekunsthøstfestivaler med mere.

I Viken er det flere profesjonelle institusjoner innenfor scenekunst som produserer både for det voksne publikum, unge voksne, ungdom og barn, og innen uttrykk som teater, dans, opera, nysirkus og beslektede uttrykk, samt stedsspesifikk kunst og scenekunst i offentlig rom. I Viken er det også

forsknings-, utdannings- og kompetansemiljøer som spiller en viktig rolle i utvikling og rekruttering til det profesjonelle scenekunstheltet.

Deler av scenekunstmrådet grenser inn mot frivillighet og drar nytte av ulike støtteordninger på regionalt og nasjonalt nivå. I hele fylket er det mange veldrevne og aktive barne- og ungdomsteatersatsinger. I deler av fylket er det stor aktivitet knyttet opp mot folkemusikk/-dans.

Det store bildet innenfor scenekunst er likevel et lavt aktivitetsnivå sammenlignet med Oslo og landet ellers, gitt regionens store befolkning og mange bysentra. Det er lavere omsetning og relativt sett færre som arbeider med scenekunst i Viken, både målt opp mot Oslo og resten av landet.

Dette kan forklares i lys av at det er få scener i Viken sett opp mot befolkningsstørrelse. Det kan være grunnlag for å hevde at innen scenekunst vil urbane tiltrekningskrefter styre lokalisering av virksomhet sterkere enn for mange av de andre kunst- og kulturfeltene (*Menon Economics 2020*).

Den statlige medfinansieringen er også lav både til institusjoner og det frie feltet i Viken.

Utviklingstrekk

Det er god rekruttering til scenekunstmiljøene i Viken, takket være fruktbart samarbeid mellom profesjonelle aktører, talentutviklingsprogrammer, utdanningssteder og barne- og ungdomsteatersatsinger.

Innen publikumsutvikling er det økt bevissthet blant aktørene om å lykkes med bedre representativitet i sin programmering. Publikumsundersøkelser viser et potensial for bedre utvikling av publikumsgrunnlaget hos en del av institusjonene, fordi man ser at man ikke når nye grupper i ønsket grad.

Det grønne skiftet påvirker arbeidet innen scenekunst, og det arbeides kontinuerlig med å utarbeide bærekraftige løsninger. *Grønt veikart for kulturlivet* er kulturbransjens eget initiativ for å gi retning og status for kulturlivet, sette konkrete mål og foreslå tiltak.

Digitaliseringen har ført til at aktørene har blitt dyktigere til å formidle innhold i nye kanaler og formater, og med dette skapt mulighet for økt deltakelse og medvirkning på nye måter. Digitale flater utfyller og inngår i den tradisjonelle scenekunsten, og gir muligheter for medvirkning og spesialisering. Samtidig har veksten i digitale medier og underholdningstilbud lagt et økt økonomisk press på aktørene i både institusjonsfeltet, frie grupper og enkeltkunstnere.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til utvikling av regionale scenekunstinstitusjoner innen teater, dans og opera som hovedaktører på det profesjonelle scenekunstheltet, og arbeide for økt statlig finansiering.
- videreføre og utvikle talentsatsningene innen dans og teater.
- bidra til at institusjonene opprettholder satsning på et bredt tilbud til hele fylkets befolkning.
- bidra til gode utviklingsvilkår for frie profesjonelle scenekunstgrupper og kunstnere i Viken for produksjon og utøvelse.
- bidra til at amatørteaterfeltet har gode utviklingsmuligheter i hele Viken gjennom samarbeid med relevante regionale organisasjoner og institusjoner i feltet.
- bidra til økt samarbeid mellom regionale danse miljøer.

4.1.3 Visuell kunst

Det visuelle kunstfeltet i Viken er mangfoldig og dynamisk. Viken har en kunstnerpopulasjon med stor bredde og et høyt profesjonelt nivå. I tillegg er betydelige regionale, nasjonale og internasjonale visningssteder og aktører plassert i Viken.

Viken fylkeskommune har ansvar for tilrettelegging og utvikling av den regionale politikken innenfor visuell kunst, som inkluderer billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design. I tillegg er Viken fylkeskommune en betydelig, nasjonal aktør med ansvar for kunst i offentlig rom og fylkeskommunens kunstsamling.

Viken fylkeskommunes kunstsamling består av ca. 5000 verk med en betydelig samlet kunsthistorisk og økonomisk verdi. Samlingen er knyttet til kunst i offentlige rom, som skoler, fylkesveier, trafikkknutepunkt og administrasjonsbygg. Viken fylkeskommune har ansvar for å ivareta, formidle og tilgjengeliggjøre kunstsamlingen for Vikens befolkning. Kunst i offentlig rom er omtalt i kapittel 4.2.7.

Bredden av visningsinstitusjoner representerer og formidler noe av det ypperste innen visuell kunst, fra museumssamlinger av internasjonal klasse til spesialiserte visningsrom og arenaer for samtidskunst.

De profesjonelle kunstmiljøene i Viken omfatter hele næringskjeden, fra kunstnere i egne atelier til atelierfelleskap, fellesverksteder og kunstneropphold (*Artist in Residency*). Dette er grunnlaget og forutsetningen for høy kunstnerisk aktivitet i fylket. Sammen med sterke formidlingsinstitusjoner i regionen setter dette Viken på et nasjonalt og internasjonalt nivå innen visuell kunst.

Utviklingstrekk

Det visuelle kunstfeltet har de siste tiårene opplevd en fornyet status, med større vekt på kunst i offentlig rom, kuraterte utstillinger, biennaler og kunstfestivaler. Det har skjedd en profesjonalisering av utstillingsvirksomhet og formidling gjennom spesialtilpassete utstillingslokaler parallelt med temporære prosjekter og utradisjonelle visningsarenaer. Utviklingen peker på et stort behov for arenutvikling, både når det gjelder formidlingsarenaer og produksjonsarenaer.

I Viken fylkeskommune er det etablert en rekke kunstneropphold (*Artist in Residency*) som gir muligheter til faglig utveksling og nettverksbygging. Mange er lokalisert utenfor de store byene, og bidrar til aktiviteter og utvikling i hele fylket.

Den teknologiske utviklingen har åpnet opp for nye kunstuttrykk og visningsplattformer. Det visuelle kunstfeltet preges av en særegen verdikjede og utfordringer også knyttet til kunstnerøkonomi, infrastruktur og arentilgang. Disse temaene gir utfordringer i offentlig virkemiddelbruk, og har ført til at Stortinget har bedt regjeringen om en egen kunstnermelding.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- legge til rette for regionale kunstnerinitiativer for det frie, profesjonelle kunstfeltet.
- videreføre satsningen på regionale kunstinstitusjoner og visningsarenaer.
- bidra til talentutvikling og bransjeutvikling tilpasset det visuelle kunstfeltet.
- videreutvikle forvaltning, formidling og tilgjengeliggjøring av Viken fylkeskommunes kunstsamling.

- produsere og formidle visuell kunst til barn og unge gjennom kunst i offentlig rom og Den kulturelle skolesekken.

4.1.4 Film og spill

Regionen Oslo og Viken er i dag landets største og viktigste film- og spillregion, og store deler av den etablerte og profesjonelle film- og spillbransjen befinner seg her. **Viken fylkeskommune bidrar til at film og spill inngår i et mangfold av kunstneriske uttrykksformer.** Fylkeskommunen har to hovedsatsinger på feltet; Viken filmsenter AS og Mediefabrikken.

Viken filmsenter eies av Viken fylkeskommune og Oslo kommune, og forvalter tilskuddsmidler på vegne av Kulturdepartementet. Senteret skal bidra til en faglig, kunstnerisk og levedyktig utvikling av den audiovisuelle bransjen i Viken og Oslo.

Mediefabrikken er en enhet i Viken fylkeskommune. Enheten har spisskompetanse på talentutvikling, og jobber med filmskaperne fra videregående skolealder til de er etablert i bransjen, og tilbyr talent- og utviklingsprogrammer, veiledning og utlån av produksjonsutstyr.

Mediefabrikken jobber også med talentutvikling på europeisk nivå, blant annet gjennom nettverket Screen Talent Europe.

Øvrige regionale aktører på feltet i den samlede film- og spillregionen Oslo og Viken er Oslo filmkommisjon, det nyopprettede Oslo Filmfond, samt E6 medieverksted ved Kulturskolen i Fredrikstad og KRED, regionalt kompetansesenter for e-sport og datakultur i Sarpsborg.

Utviklingstrekk

Film- og spillbransjen står i dag overfor store endringer med konsekvenser på globalt, nasjonalt og lokalt nivå. Digitalisering og strømming åpner for nye måter å produsere, distribuere og konsumere innhold på. Endringene utfordrer etablerte forretningsmodeller og verdikjeder i bransjen, men skaper samtidig nye muligheter.

En av utfordringene i feltet er å sikre økonomisk bærekraft i møte med det nye medielandskapet. Flere globale plattformer har i dag inntatt sentrale posisjoner i markedet, også i Norge. Plattformene øker etterspørselen etter attraktivt innhold, noe nasjonale produsenter kan nyte godt av. Nettopp fordi disse plattformene er globale, vil de potensielt kunne distribuere nasjonale produksjoner til et større, internasjonalt marked og publikum. De nye mulighetene til å nå ut til publikum kan i større grad benyttes av bransjen. Samtidig fører et globalisert strømmemarked til at konkurransen blir tøffere.

En viktig oppgave på feltet fremover er å sikre at pengestrømmene som skapes i de nye visningsvinduene, går tilbake til produksjons- og distribusjonsleddet nasjonalt. Innsatsen på det audiovisuelle feltet i regionen må være koordinert og utviklingsorientert for å møte disse utfordringene, men like viktig; for å utnytte mulighetene.

Utvikling, produksjon og distribusjon av audiovisuelle verk på et nasjonalt og globalt nivå er svært risikofyllt. I dette nye landskapet er tilgang på regionale midler viktig for å gjøre bransjen attraktiv for private investeringsmidler.

I 2020 ble det igangsatt en mulighetsstudie for film- og spillfeltet i regionen. Denne viser at en bedre samordning av dagens ressurser kan bidra til et mer oppdatert, effektivt og oversiktlig virkemiddelapparat til det beste for både brukere av og aktører i feltet

Høsten 2021 har Norsk filminstitutt, på oppdrag fra Kulturdepartementet, tatt initiativ til en evaluering av den regionale filmsatsingen. Det kan forventes at innretningene og oppgavene til de regionale aktørene vil justeres og endres i løpet av den kommende perioden, som følge av denne evalueringen.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til å utvikle en helhetlig nasjonal politikk for film- og spillfeltet
- bidra til å utvikle en bærekraftig film- og spillbransje, med gode utviklingsmuligheter for unge talenter og rekruttering som spiller befolkningen.
- bidra til at aktørene fylkeskommunen har et eierskap til jobber tettere, og at ansvar, roller og samhandling tydeliggjøres.
- gå i dialog med Oslo kommune om videre samarbeid og utvikling av felles virkemidler for film- og spillfeltet.
- bidra til å styrke samhandlingen i regionen mellom aktører som jobber med ungdom og unge voksne som ønsker å utvikle og produsere audiovisuelt innhold.

4.1.5 Litteratur

Litteraturfeltet er en stor bransje i Viken som omfatter bibliotek, institusjoner, bokhandlere, forlag, litteraturagenter, interesseorganisasjoner, arkiv, forfattere, diktere, tekstkunstnere, tegneserieforfattere, litteraturhus, litteraturmuseer, dramatikere, manusforfattere og festivaler.

Litteratur er et begrep som omfatter et bredt spekter av menneskelige ytringer. En vid forståelse av litteratur er alle menneskelige ytringer som har manifestert seg som tekst og ikke nødvendigvis utgitt på et forlag; dikt, roman, sakprosa, manuskripter for film og TV, vandrehistorier, eventyr, og lignende. De litterære uttrykkene er mangfoldige, og formidles gjennom et mangfold av kanaler og arenaer, digitaliserte flater og formidlingsmåter.

Litteratur både inngår i, og har mange fellestrekk med, andre kunstarter. Viken fylkeskommune arbeider for å fremme litteratur som en viktig del av det samlede kunst- og kulturfeltet, særlig gjennom Viken fylkesbibliotek. Fylkesbiblioteket bidrar til nyskaping og styrker de lokale bibliotekenes rolle i samfunnsutviklingen i hele Viken.

Det er laget en egen temastrategi for bibliotekutvikling. Litteraturfeltet omfattes også av andre virkemidler på kunst- og kulturfeltet, som Den kulturelle skolesekken, UKM, festivalutvikling, støtte til kulturproduksjoner og bransjeutvikling for kulturell og kreativ næring.

4.1.6 Kulturarv

Viken fylkeskommune har en sentral rolle på kulturarvfeltet. Fylkeskommunens rolle som regional kulturminnemyndighet er regulert av lov, og Vikens kulturarvpolitikk er forankret i de tre regionale planene for kulturminner med tilhørende handlingsprogram. Disse tre planene er gjeldende fram til de nye regionale planene for Viken vedtas.

Politikken knyttet til det kulturhistoriske museumsfeltet og privatarkivområdet vil bli avklart og behandlet i egne politiske saker. Temastrategi for kunst og kultur omhandler derfor disse temaene i begrenset grad.

Den immaterielle kulturarven, som eksempelvis folkemusikk- og folkedanstradisjoner, rommer mange gode krefter både innen institusjonsfeltet og frivillige aktører. Det anses som viktig å følge opp dette både lokalt, regionalt og nasjonalt for å sørge for rekruttering og dermed også bevaring og utvikling av dette området. Det å bidra til at den immaterielle kulturarven ivaretas, er et viktig arbeid for forvaltningsnivåene, det frie feltet, organisasjonslivet og institusjoner i samarbeid. Viken fylkeskommune skal bidra til dette.

Kulturarv er gjennomgående knyttet til alle de andre kunstuttrykkene ved at alle disse har en tradisjon og historie og forteller disse gjennom sitt uttrykk. Vikens innbyggere med innvandrerbakgrunn er bærere av et kulturelt mangfold av tradisjoner, minner og kulturarver, i tillegg til kulturelle og kunstneriske ytringer, og er en del av Viken-samfunnets helhetlige kulturarv. Dette er en avgjørende faktor i identitetsbyggingen i samfunnet.

4.2 Satsinger på tvers av kunst- og kulturuttrykk

4.2.1 Den kulturelle skolesekken (DKS)

Den kulturelle skolesekken er en nasjonal satsing som skal bidra til at alle skoleelever i Norge får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag. Kulturtilbudene skal være av høy kvalitet og vise hele bredden av kulturuttrykk: scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv.

DKS er et samarbeid mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, kommunene og fylkeskommunene i Norge. Alle grunnskoler og videregående skoler i Viken får 2-4 kunstbesøk til skolene, i tillegg til det kommunene produserer inn i ordningen gjennom den lokale skolesekken. Arenaene er primært skolene og i noen tilfeller eksterne kulturinstitusjoner. Skolebesøkene varierer mellom klasseromsbesøk for mindre grupper til større arrangement i gymsal eller auditorier. Ordningen er et økonomisk og administrativt spleiselag mellom staten, fylkene og kommunene.

DKS i Viken og kommunene i Viken gjennomfører årlig rundt 12.000 arrangementer/kunstnermøter for Vikens 200.000 elever. Viken fylkeskommune er oppdragsgiver for rundt 800 kunstnere årlig og kommunene i Viken bidrar med oppdrag for enda flere. Dette gjør DKS Viken til Norges største kulturaktør.

Utviklingstrekk

Den kulturelle skolesekken har vært en del av regjeringens kulturpolitiske satsinger for grunnskolen siden 2001, og er etter hvert blitt utvidet til videregående skole. Dette betyr at alle elever – fra 6 til 19 år – er blitt innlemmet i ordningen.

En sentral premiss for DKS-ordningen er at elevene selv skal oppleve tilbudet som relevant. Det å vite hva som til enhver tid er relevant og aktuelt, er avgjørende for å treffe publikum. Et godt samarbeid med kommunene og skolene er avgjørende.

I tillegg samarbeider Viken fylkeskommune med viktige kulturinstitusjoner og aktører i det frie kunstfeltet, med særlig søkelys på barn og unge. Det er også av stor betydning at barn og unge selv får en stemme inn i prosessene med utvelgelse og formidling.

En stadig profesjonalisering av kunstfeltet for barn og unge gjør at utgiftene øker, det er dermed en utfordring å opprettholde mange kunstmøter for elevene. Antall produksjoner til eleven er avhengig av de årlige bevilgningene fra spillemiddeloverskuddet fra Norsk Tipping.

Det er en kontinuerlig målsetning å bidra til at besøkene fra skolesekken oppleves som en integrert del av elevenes skolehverdag. For at det skal fungere best mulig, har det stor betydning at besøkene er hyppige. Det kan være avgjørende for barn og unges danning og utdanning, slik det er formulert i overordnet del av læreplanverket.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- gi et likeverdig profesjonelt kulturtilbud til alle elever i grunnskolen ved å tilby 2-4 kunstmøter per år, uansett hvor de bor i Viken, og være en turnerende virksomhet og ha skolene som sin hovedarena.
- årlig utvikle nye produksjoner innen alle kunstuttrykkene.
- tilrettelegge for en systematisk dialog og et godt samarbeid med målgruppene, og samarbeidsaktørene.
- bidra til at ordningen hele tiden er under utvikling og sikrer elevene den beste kvaliteten. Dette skjer gjennom å samarbeide med andre fylkeskommuner, kommuner, departementene, Kulturtanken, universitets og høyskolesystemene med mål om å styrke ordningen.

4.2.2 Ung kultur

Viken fylke har landets største unge befolkning. Ifølge tall fra SSB (2020) bor om lag 25 prosent av befolkningen i aldersgruppen 10-19 år og 20 prosent i gruppen 20-29 i Viken. I 2021 kom Barne- og ungdomskulturmeldingen *Oppleve, skape, dele* (Meld. St. 18, 2020–2021). Den vil bli retningsgivende for feltet i årene som kommer.

Ung kultur i Viken er et samlebegrep for Viken fylkeskommunes satsing på kunst og kultur for, av og med ungdom og unge voksne. Satsingen har til hensikt å styrke og samordne innsatsen for unge i Viken, både som utøvere, deltakere, arrangører og publikum. Unges medvirkning og deltakelse er overordnede mål for satsingen. Ung kultur i Viken dekker aldersspennet 13-30 år. Satsingen samspiller med kommuner, regionale og nasjonale organisasjoner og aktører, og med målgruppen selv.

Flere av tiltakene er operative, og omfatter UKM (Ung Kultur Møtes), event-appen Bizzy, og talentutvikling gjennom Mediefabrikken. I tillegg gis det tilskudd til et bredt spekter av talentsatsinger som legger vekt på et helhetlig løp fra elev til etablert. Publikumsutvikling er også rettet mot en ung målgruppe. Talentsatsinger og publikumsutvikling er nærmere beskrevet i kapittel 4.2.3 og 4.2.4.

Event-appen Bizzy formidler et bredt spekter av kunst- og kulturtilbud til unge i Viken. Bizzy samarbeider med institusjoner, kulturarenaer og aktører som ønsker å utvikle eller programmere for et ungt publikum. Bizzy tilbyr innsikt i unges ønsker og behov, og bidrar til markedsføring og rabatter på relevante og representative kulturtilbud. Bizzy drives av og med ungdom.

Ung Kultur Møtes (UKM) er en helårlig satsing for ungdom i alderen 13-20 år, og omfatter mange ulike kunst- og kulturuttrykk. I samarbeid med kommunene og ungdom skapes det relevante møteplasser og arenaer, hvor ungdom medvirker og deltar. UKM består av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale nettverk både for ungdom, kommuner og samarbeidspartnere.

Mediefabrikken tilbyr utviklingsprogrammer, veiledning og utlån av produksjonsutstyr innen film og spill. Mediefabrikken er en viktig del av fylkeskommunens satsing på film- og spillområdet, som er beskrevet under kapittel 4.1.2.

Utviklingstrekk

Barne- og ungdomskulturmeldingen vektlegger at unge må få muligheten til å oppleve kunst og kultur som er laget for dem, som involverer dem og som de kan ta del i. De skal få tilgang til gode arenaer for å utvikle skaperglede, engasjement og utforskertrang. Det pekes også på at det må skapes tettere kontakt mellom bredde og spiss, og brobygging mellom disse nivåene er en prioritering i arbeidet med unge og talentutvikling. Videre vektlegger meldingen behovet for bedre koordinering av tilbudene og samkjøring mellom forvaltningsnivåene.

Unge kulturtilbud har hatt en dreining fra frie arenaer med lav terskel og lite spesialisering, til forventninger om mer tilrettelagte fordypningstilbud og økt profesjonalisering (Telemarksforskning 2020).

I tillegg har det kommet en bevissthet i feltet som handler om å sikre deltakelse fra underrepresenterte grupper. Et mer spesifikt utviklingstrekk er at unges kulturbruk i stor grad er digital. For at ungdomskulturtilbudet skal oppleves relevant, må unges interesse og behov møtes med gode møteplasser som omfatter e-sport, gaming og datakultur, og gi muligheter både for fellesskap og fordypning innenfor tradisjonelle og nye uttrykk og uttrykksformer. Bredden i datakultur gir mulighet til å nå en stor gruppe unge, også mange som ikke nås gjennom mer tradisjonelle aktiviteter. Det er et stort behov for kompetanse, erfaringsutveksling og støtte på området.

En videreutvikling og samordning av UKM i Viken er i støpeskjeen. Fylkeskommunen har gjennomført et scenariearbeid med medvirkning fra aktører, kommuner og brukere som grunnlag for videre veivalg. Fylkeskommunen har flere virkemidler som treffer ungdom, og som kan bidra til en god kulturpolitikk for unge i Viken, som rommer både bredde, mangfold og fordypning.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- utvikle *Ung kultur i Viken* som en helhetlig og innovativ satsing, med operative tjenester og virkemidler, i samarbeid med ungdom, offentlige, private og frivillige aktører.
- utvikle og satse på talentutvikling, gjennom programmer som tilbyr helhetlige utviklingsløp for unge i Viken som ønsker å utvikle seg innenfor kunst og kultur.
- bidra til at alle unge i Viken har tilgang til gode kunst- og kulturopplevelser, bl.a. gjennom videreutvikling av event-appen Bizzy.
- utvikle et relevant og helhetlig UKM i Viken med gode og inkluderende møteplasser for unge, i samarbeid med ungdom, kommuner og andre aktører innenfor ungdomskultur.
- bidra til at e-sport og datakultur blir en del av en åpen og inkluderende ungdomskultur i Viken.
- utvikle kunnskap om unges behov og utvikle nye virkemidler og tiltak i samarbeid med målgruppen og samarbeidspartnere.

4.2.3 Publikumsutvikling

Viken fylkeskommune har som mål at alle skal ha tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet, og at kunsten og kulturen skal oppleves relevant. Publikumsutvikling handler i bunn og grunn om alt en kulturinstitusjon gjør for å nå et publikum, og publikumsperspektivet må inngå i planlegging og produksjon. Alle kulturinstitusjoner er eksperter på å nå sitt mest trofaste publikum, men publikumsutvikling handler om å engasjere nytt publikum, samtidig som man beholder og forsterker relasjonen til kjernepublikummet. Det handler om å arbeide strategisk og kunnskapsbasert for å oppnå en bestemt publikumsmiks, og forutsetter et større mangfold både på, bak og foran scenen.

Viken fylkeskommune har delt sin satsing på publikumsutvikling på to områder:

- Viken fylkeskommune ønsker å bidra til at alle institusjonene som støttes med driftstilskudd utarbeider strategier for sitt publikumsperspektiv, for å oppnå større relevans, representativitet og mangfold.
- Viken fylkeskommune fokuserer spesielt på målgruppen ungdom og unge voksne. Gjennom medvirkning og involvering av ungt publikum, er det et mål at kulturaktører skal arbeide mer strategisk og målrettet for å nå ut til, og inkludere et ungt og representativt publikum.

Utviklingstrekk

Når man skal nå viktige samfunns mål, er det en utfordring at flere grupper i samfunnet ikke tar del i den offentlig finansierte kulturen. De etablerte kunstinstusjonene har utfordringer med å nå et mangfoldig og representativt publikum. Det offentliges støtte til kunst og kultur er basert på prinsippet om armlengdes avstand, men i forutsetningene for støtte legges det føringer for at institusjonene skal nå og engasjere et mangfold blant publikum. Dette ser ut til å være et evig dilemma, og til tross for målsettinger over mange år, har lite endret seg.

Koronapandemien har ført til at kulturlivet har vært nedstengt over en lengre periode. I gjenoppbyggingen kan kulturaktører også oppleve utfordringer med tanke på det tradisjonelle publikummet.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til at institusjoner og tilskuddsmottagere lykkes med bedre representativitet i sin programmering og tiltrekker seg et bredere publikum.
- bidra til kompetanseheving og stille krav om publikumsutviklingsstrategier for aktører som mottar virkemidler fra fylkeskommunen.
- bidra til at særlig unge målgrupper tilbys mer omfattende deltagelse i og opplever kulturlivet som relevant.

4.2.4 Talentutvikling

Viken har landets største unge befolkning, se *avsnitt 4.2.2 Ung kultur*. I Viken er det i tillegg kort vei til sterke kunstfaglige miljøer og utdanningsinstitusjoner. Dette gir et unikt grunnlag for å skape gode utviklingsmiljøer for unge utøvere, og rekruttere talenter inn i det profesjonelle kunst- og kulturlivet.

Viken har flere aktører og miljøer på kunst- og kulturfeltet med særskilt innsats på talentutvikling. Viken fylkeskommune støtter regionale programmer og satsinger innen dans, teater, musikk, litteratur, film, scenekunst og visuell kunst.

Flere av satsingene og programmene kjennetegnes av at de følger utøverne eller kunstnerne over tid, fra ung til etablert, gjennom ulike utviklingstrinn. Programmene søker å løse et behov, skape endring eller utvikling hos utøverne, eller tilføre kompetanse og nettverk som gjør det mulig å nå neste nivå.

Det finnes også satsinger som i første rekke legger vekt på å åpne dører til bransjen eller skape koblinger til det profesjonelle feltet. Samarbeid mellom bredde og profesjonelle miljøer skaper en dynamikk som kontinuerlig utvikler kompetanse på alle nivåer. I tillegg til å gi tilskudd bidrar fylkeskommunen med rådgivning og kompetanseheving, og har etablert et talentutviklingsnettverk for deling av kunnskap og erfaringer mellom aktørene.

Utviklingstrekk

Talentsatsingene i Viken er unike. Flere av satsingene ble etablert i Akershus, og det er dermed behov for en bredere forankring av satsingene slik at de når enda flere utøvere og kunstnere i hele Viken. Relevante miljøer, institusjoner og arenaer uten egne satsinger kan kobles til eksisterende, og det kan inviteres flere aktører inn i nettverket, og ut fra dialogen som oppstår der se på potensialet for nye samarbeid og initiativ. Det er etablert piloter for utvidelse av talentprogrammene som inkluderer nye kunstuttrykk, nye miljøer og flere kommuner.

Talentutvikling handler i stor grad om å legge til rette for utvikling. Talentene trenger gode øvings- og produksjonsfasiliteter for å utvikle seg, samt infrastruktur og støttefunksjoner som bidrar til å bygge et kunstnerskap. Gode koblinger til profesjonelle miljøer og virksomheter er viktig, og det må også legges til rette for flere delingsarenaer og erfaringsutveksling mellom utøvere/kunstnere.

Talentutvikling kan spille en viktig rolle mot øvrige satsingsområder, enten det er mangfold, ung kultur eller kulturell og kreativ næring. Satsingene er gjensidig avhengige av et rekrutteringsgrunnlag og en kobling til det profesjonelle feltet. Talentsatsingene må også tilføres kunnskap om hva som utgjør barrierer for deltagelse i kulturlivet, slik at deltakerne i større grad speiler regionens befolkning. Mange av kommunene i Viken har begrensede midler til fordypningstilbud i sin kulturskolevirksomhet. Et samarbeid om regionale tilbud gir unge et tilbud med kvalitet og utviklingsrom de ellers ikke ville fått.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til en satsing på talentutvikling med regionalt forankrende programmer som både rekrutterer lokalt og nasjonalt.
- samarbeide med miljøer, også i de enkelte kommuner i Viken, som har potensial i seg til å videreutvikle sine satsinger og tiltak til et regionalt nivå.
- bidra til FoU og invitere til møteplasser for regionale, nasjonale og internasjonale aktører hvor talentutvikling som fagområde er i fokus.
- legge til rette for gode koblinger mellom talentsatsingene og det profesjonelle feltet, og samarbeide med relevante aktører. Dette kan også innebære en bredere satsing på kulturelt entreprenørskap og etablering av klynger.
- bidra til en tettere kobling mellom ressurser som jobber med ung kultur og talentutvikling internt på tvers av fag- og politikkområder.

4.2.5 Kulturarenaer

Viken har et mangfold av regionale og lokale arenaer for kunst og kultur. Det spenner fra spesialiserte kulturbygg i bykommunene og for særskilte formål, til spektakulære utearenaer, lokale kulturhus, skoler og bibliotek. Kulturarenaene er møteplasser som bidrar til kulturell identitetsbygging, styrker inkludering, fellesskap og livskvalitet, og skaper attraktive byer og tettsteder. Også landskapene som vi omgir oss med er felles arenaer og møteplasser. Bykommunene har en regional funksjon og et regionalt lederskap i tilrettelegging for kulturvirksomhet.

Barn og unge opplever kultur i sitt nærmiljø, og for mange er skolene som også er arenaer for utøvelse, opplevelse og deltakelse i kultur og fritidsaktiviteter. Som forvalter av spillemidler til investeringer i ulike kulturarenaer, har fylkeskommunen en viktig rolle i utviklingen av infrastruktur for kultur i Viken. De profesjonelle institusjonene utvikler sine arenaer i samspill med stat, fylkeskommune og vertskommune.

Viken fylkeskommune bidrar ikke til ren drift av kulturhus, men gir tilskudd til en rekke regionale kunst- og kulturinstitusjoner.

Utviklingstrekk

Det er et stort behov for oppgradering, rehabilitering og investering i kulturarenaer for institusjoner, det frie feltet og for kulturformidling for barn og unge. Viken har en befolkning bestående av mange ulike kulturer og mange unge. Barns og unges kulturaktiviteter og opplevelser er ofte henvist til lite egnede lokaler, noe som går utover kvalitet, engasjement og utvikling av ferdigheter.

Frivillighetens tilgang til lokaler, som også dekker et flerkulturelt behov, er avhengig av at offentlige bygg som skoler og idrettsanlegg stilles til disposisjon. De statlige tilskuddsmidlene til regionale kulturhus som bevilges fra spillemidlene har blitt sterkt redusert de senere årene, og er svært begrenset i forhold til behovet. For institusjoner med statlig finansiering er det et langt løp for å oppnå tilskudd over de nasjonale kulturhusmidlene.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- arbeide for at de statlige midlene til regionale kulturbygg styrkes.
- bidra til at de profesjonelle kunst- og kulturinstitusjonene i Viken har tilfredsstillende lokaler og arenaer for sin virksomhet.
- samarbeide med kommunene, kunstnere og det frie feltet om utvikling av gode vilkår for produksjon av kunst og kultur.
- bidra med kompetanse for oppgradering og kvalitet på lokaler der barn og unge lærer, utøver og opplever kunst og kultur.
- bidra til at kulturens behov kartlegges tidlig i planleggingsprosesser for investeringer i skoler og idrettsbygg.
- bidra til at kulturarenaer i Viken er universelt utformet og tilgjengelig for alle.

4.2.6 Festivaler

Viken rommer et stort mangfold av festivaler, som spenner fra lokale nisjefestivaler til festivaler med nasjonalt og internasjonalt nedslagsfelt. Langt de fleste og største festivalene er musikkfestivaler, men det er også egne festivaler innen scenekunst, litteratur, film og visuell kunst, samt tverrestetiske festivaler i Viken. Festivalene har gjennom sitt arbeid med publikumsutvikling og programmering kommet langt med tanke på kulturelt mangfold både på og foran scenen.

Festivalene har et godt utgangspunkt for å bidra til kulturelt mangfold, da de i all hovedsak er en form for lavterskeltilbud, som det er lett for brede lag av befolkningen å oppsøke. De sørger også for et viktig supplement til helårsarrangørene rundt om i fylket, som for eksempel kulturhus, jazzklubber m.fl. Festivaler er også kilder til verdiskaping innen kulturell og kreativ næring.

Fylkeskommunen har en egen tilskuddsordning for festivaler. Ordningen vektlegger kvalitet, nytenking, utvikling, stabilitet, profesjonalitet, formidling og festivalen som næringsaktør. Alle festivaler som mottar tilskudd utfordres til å samarbeide med fylkeskommunen for å oppnå mål omkring kulturelt mangfold og inkludering, bærekraftig utvikling og strategier for publikumsutvikling.

Utviklingstrekk

Festivalfeltet er i endring, og er preget av økende grad av profesjonalisering og internasjonale eierstrukturer. Koronapandemien har medført mange avlysninger, utsettelse, usikkerhet, inntektstap og tap av frivilligressurser for Vikens festivaler. Nedgang i sponsorinntekter er en ytterligere utfordring. I gjenoppbyggingsfasen har festivalene, på samme måte som flere andre arrangører og institusjoner, en utfordring i å gjenoppbygge tilliten hos publikum.

Festivaler i Viken kommer generelt dårlig ut i Kulturrådets tildelinger til festivalfeltet. Slik har det vært gjennom mange år, og medfører at festivaler i Viken går glipp av viktige nasjonale virkemidler for å realisere vekst og utvikling. Manglende kommunal støtte er også en utfordring for flere festivaler.

Det grønne skiftet påvirker festivalfeltet, og det arbeides kontinuerlig med å utarbeide stadig bedre løsninger. *Grønt veikart for kulturlivet* er utarbeidet av kulturbransjen selv, og er et nyttig redskap for å gi retning og status for festivalutvikling i regionen.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil:

- bidra til økt statlig finansiering blant flere av festivalene i Viken .
- fortsette satsingen på utvikling av regionens festivalfelt som tilskuddsgiver og utviklingsaktør gjennom dialog og nettverk.
- bidra til profesjonalisering og utvikling av feltet gjennom å styrke samarbeid og innovasjon som del av bransjeutvikling for kulturell og kreativ næring.
- samarbeide med sentrale kommuner for å utvikle festivaler både i et lokalt og regionalt perspektiv.
- bidra til et mer bærekraftig og mangfoldig festivalfelt i Viken.
- samarbeide med aktører som arbeider med utvikling i skjæringspunktet mellom kultur og reiseliv.

4.2.7 Kulturell og kreativ næring

Kulturell og kreativ næring dekker et bredt spekter av bransjer der verdiskapingen varierer. Kulturell næring omfatter kunstnerisk næringsvirksomhet knyttet til det å skape, produsere og utøve kulturelle uttrykk, mens kreativ næring er næringsvirksomhet som bruker kulturelle uttrykk som innsatsfaktor i virksomheten. Som samlebetegnelse dekker kulturell og kreativ næring bransjer som; arkitektur, aviser og magasiner, bøker, dataspill, film, musikk, reklame og events, radio, TV, utøvende virksomhet som scenekunst, orkester, opera og ballett/dans, og visuell virksomhet som kunst, design/mote, museum og kulturarv.

Kulturell og kreativ næring utgjør et stort verdiskapingspotensial i Viken. Den kan bidra til vekst, sysselsetting og bostedsattraktivitet, til innovative løsninger på samfunnsutfordringer, og til nyskaping i andre sektorer, eksempelvis reiseliv. Fylkeskommunens arbeid med kulturell og kreativ næring skal derfor være tverrfaglig innrettet og skal involvere en rekke interne og eksterne samarbeidspartnere.

I Viken omsatte kulturesektoren for ca. kr 5 milliarder i 2019. Musikk- og bokbransjen utgjorde 1/3 av omsetningen hver, mens den siste tredelen fordelte seg jevnt mellom scenekunst, museum/kulturarv og visuell kunst. Målt opp mot innbyggertall utgjør det kr 4.100 pr innbygger, et lavere tall enn landet ellers som er kr 7.500 og for Oslo hele kr 28.000 (Menon Economics 2020). Kulturelle og kreative næringer i Viken har særlige randsoneutfordringer knyttet til nærheten til Oslo. Mens de nære områdene til Oslo opplever å komme i skyggen, har andre deler av Viken distriktsutfordringer. Av ulike årsaker gir dette som utslag at kulturlivet i Viken i langt mindre grad enn andre, klarer å hente ut statlige tilskudd til institusjoner, produksjon og formidling.

3 prosent av alle sysselsatte i Norge arbeidet i kulturell og kreativ næring i 2019. I Viken var det totalt 11.244 sysselsatte (SSB), og der mange aktører er selvstendige eller har enkeltpersonforetak. 45% er ansatt i foretak de selv eier. Bransjestrukturen kan være en medvirkende årsak til lav uttelling på statlige virkemidler.

Utviklingstrekk

Regjeringen iverksatte i 2017 en satsing på kulturell og kreativ næring som skal bidra til vekst, verdiskaping og arbeidsplasser gjennom økt investering i og omsetning av kunst- og kulturproduksjoner. Kulturrådet har etablert et kompetansesenter som skal bidra til at kunstnere og kulturaktører oppnår økte inntekter gjennom kunstnerisk virksomhet. Kulturrådet samordner

innsatsen med Innovasjon Norge og Norwegian Arts Abroad. Det er viktig å legge til rette for at kulturell og kreativ næring i Viken i større grad blir en del av denne satsingen.

Et markant skifte fra fysiske kulturprodukter til digitale tjenester har medført både en økonomisk utfordring og et omstillingsbehov for mange av Vikens aktører innen kulturell og kreativ næring. Private utenlandske aktører dominerer de digitale markedene, med eierskap til infrastrukturen for sosiale medier, og kontroll over inntektsstrømmer som i liten grad kommer rettighetshavere og utøvere til gode. Virksomheter innen kulturell og kreativ næring har, oftere enn andre næringer, utfordringer knyttet til lønnsomhet og inntektsgrunnlag.

Kulturell og kreativ næring innen hver enkelt bransje har særegne utfordringer. Koronapandemien har medført kompetanseflukt og store inntektstap for aktører i alle deler av næringen.

Uetablerte aktører innen kulturell næring er rammet spesielt hardt. I arbeidet med å gjenreise bransjen, ligger det et stort potensial i å samarbeide tett med aktører som arbeider opp mot Ung kultur og talentutvikling.

Prioriteringer

Viken Fylkeskommunen vil

- fremme innovasjon og profesjonalisering i kulturlivet, herunder kunstnerisk nyskaping og utprøving av nye forretningsmodeller, nye distribusjonsformer og å fremme nyskaping og ringvirkninger for andre samfunnssektorer.
- øke og dele kompetanse om kultur som næring for å bidra til at kunst- og kulturkonsepter når et bredere publikum og et større marked.
- bidra til å utvikle nettverk- og klyngesamarbeid for kulturell og kreativ næring.
- støtte tiltak som fremmer nærings- og kompetanseutvikling og bidra til å styrke hele verdikjeden innen kulturelle og kreative næringer.
- stimulere til økt bruk av FoU-virkemidler blant aktører i kulturelle og kreative næringer, og bidra til kunnskapsbasert bransjeutvikling.

4.2.8 Internasjonalt kulturarbeid

Politisk samarbeid, erfaringsutveksling og prosjektdeltakelse på tvers av landegrenser er en forutsetning for å nå FNs bærekraftsmål og sikre en god og helhetlig samfunnsutvikling. Internasjonalt samarbeid på kunst- og kulturfeltet er prioritert i den nasjonale kulturpolitikken. Både Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet arbeider med å styrke kulturlivets muligheter internasjonalt.

Internasjonalt kultursamarbeid bidrar til å styrke kulturens rolle for demokratiutvikling, interkulturell forståelse og toleranse, og er en kilde til kunstnerisk nyskaping. Tilgang til internasjonal ekspertise, nettverk og nye arenaer, gir inspirasjon, nye innfallsvinkler og kompetanse. Det ligger også en mulighet til å utløse betydelig finansiering gjennom nordiske og europeiske støtteordninger.

Internasjonalt kulturarbeid i Viken har som ambisjon å styrke Vikens kompetanse på EUs kulturpolitikk og institusjoner, og formidle kunnskap gjennom nye og eksisterende nettverk. Arbeidet fokuserer også på nordiske samarbeid gjennom ordninger som er designet for kultursektoren. Det er også et potensial for internasjonalt samarbeid ut over det europeiske, gjennom ordninger forvaltet av Norec og Norad.

Internasjonalt kulturarbeid i Viken skal fokusere på muligheter knyttet til næringsutvikling og entreprenørskap innen kultur, samt kompetanseheving for å gi god forståelse for, og kunnskap om, viktige skritt i søknadsprosesser og nasjonale kontaktpunkt for relevante programmer. Fylkeskommunen samarbeider med Kulturrådet, Bufdir, Forskningsrådet og Osloregionens Europakontor i dette arbeidet.

Internasjonalt arbeid skal bidra til samhandling på tvers av fagfeltene innen kunst og kultur, samt mellom kultursektoren og andre sektorer.

Utviklingstrekk

Kulturmeldingen (Meld. St. 8 (2018–2019)) slår fast at Norges deltakelse i internasjonalt kunst- og kulturliv øker. Stadig flere kulturuttrykk har internasjonale referanser, baserer seg på internasjonalt samarbeid eller har et internasjonalt publikum. Viken har også en stor flerkulturell befolkning med nettverk og kompetanse innen internasjonalt kunst- og kulturliv.

Dette gjør kulturlivet rikere og mer mangfoldig, og utgjør også en kilde til verdiskaping innen kulturelle og kreative næringer. Det blir derfor viktig at kunst- og kulturaktører i Viken settes i stand til å delta i denne utviklingen både gjennom kompetanseutvikling og prioritering av tilgjengelige ressurser.

Viken fylkeskommune har et eget kompetanseprogram for at medarbeidere og kulturaktører i Viken skal kunne utvikle ideer og prosjekter og orientere seg mot internasjonale partnere og utlysninger. I EUs politiske program er klima, digitalisering og likestilling blant de viktigste prioriteringene. Disse prioriteringene er førende for utlysninger i programperioden, og gir et rammeverk for mulighetene til europeisk samarbeid. EUs overordnede mål og prioriteringer samsvarer godt med Vikens langsiktige utviklingsmål.

Koronapandemien viser behovet for internasjonalt samarbeid. Samarbeid er nødvendig for å løse både nasjonale, regionale og lokale utfordringer.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til å styrke den internasjonale samhandlingen på kulturområdet.
- være en døråpner for kommuner, utøvere og andre kunst- og kulturaktører med potensial til å finne prosjekter, samarbeidspartnere og finansieringsmuligheter til internasjonalt kultursamarbeid.
- legge til rette for å drive aktivt partnersøk, nettverksutvikling, seminarer og søknadsskriving gjennom stimuleringsmidler og forprosjektmidler som Viken fylkeskommune forvalter.

4.2.9 Kunst i offentlig rom

Viken fylkeskommune er en betydelig oppdragsgiver for kunst i offentlig rom (utsmykking). Fylkeskommunen har et omfattende ansvar for oppfølging og videreutvikling av egne kunstprosjekter, med forvaltning og formidling av egen kunstsamling. Som regional aktør fungerer fylkeskommunen blant annet som rådgiver for kommunene innen fagfeltet, og samarbeider bredt med andre aktører.

Kunst i offentlig rom er en demokratisk og tilgjengelig form for kunstproduksjon og formidling, som åpner opp for møte med kunsten utenfor institusjonene for et allment publikum. Kunsten er plassert i bygninger og offentlige rom hvor folk ferdes, for eksempel i videregående skoler og på

kollektivknutepunkter. Gjennom å berike omgivelsene med stedsspesifikke og tilrettelagte kunstopplevelser, når kunst i offentlig rom ut til en større del av befolkningen. Kunst i offentlig rom har en stor samfunnsverdi for folkehelse, by- og stedsutvikling, identitetsskaping, som formidlingsarena og kulturytring i et demokrati.

Alle nye kunstinvesteringer i Viken fylkeskommune er kunst i offentlig rom. Disse er i hovedsak knyttet til vedtak om avsetning til kunst i nye bygg og større samferdselsprosjekter, men gjelder også andre innkjøp av ny kunst. Kunst i offentlig rom er et prosjektbasert og tverrfaglig arbeid som involverer både interne og mange eksterne samarbeidspartnere. Viken fylkeskommunes kunstordning bidrar til aktivitet og utvikling på feltet gjennom oppdrag til kunstnere og kunstkonsulenter, i samarbeid med blant annet arkitekter, entreprenører, byggherrer, samferdsels- og byutviklere, og i et aktivt forhold til sted og målgruppe.

Kunstordningen er et viktig ledd i profesjonaliseringen og kompetansehevingen av det visuelle kunstfeltet, som gjennom kunstnerisk praksis styrker de fysiske og visuelle kvalitetene i by- og stedsutvikling. Kunst i offentlig rom har en sentral rolle for utviklingen av Viken som en attraktiv region, og preges av innovasjon og utforskning som kobler kunstnerisk praksis til by- og stedsutvikling på et internasjonalt nivå.

Utviklingstrekk

Statens organ for kunst i offentlig rom (*KORO*) har satt en nasjonal standard for arbeidet med kunst i offentlig rom, og Viken fylkeskommune forholder seg aktivt til utviklingen på feltet. De seneste tiårene har det vært en utvikling fra kunstnerisk utsmykning til kunst i offentlig rom, og etableringen som eget fag på høyere utdanningsnivå. Utviklingen er i sterkere grad koblet til by- og stedsutvikling, og til det offentlige rom som både en ytringsarena og fellesskapets arena.

Den sterke koblingen til begreper som demokrati-, by- og stedsutvikling har ført til et behov for kompetanseheving og rekruttering av nye stemmer, med søkelys på mangfold og nyskaping. I denne sammenheng er også medvirkning viktig, og i større byutviklingsprosjekter vil for eksempel temporære og utforskende kunstprosjekter kunne belyse temaer som inviterer til offentlige samtaler og debatter.

Stedsutvikling forholder seg til omgivelsene, demografi, geografi, historie, og samfunnsendringene som preger stedet, og kobler det lokale opp mot det regionale. Som et ledd i denne utviklingen bidrar kunst i offentlig rom til å skape attraktive byer og tettsteder som fremmer livskvalitet, bosetting og næringsutvikling.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- produsere kunst i offentlig rom på et nasjonalt og internasjonalt nivå, for å berike det offentlige rom med kunstopplevelser av høy profesjonell kvalitet tilgjengelig for alle.
- være ambisiøs på feltet gjennom innovasjon og utforskning innen teknologi, produksjon, bærekraftige løsninger, forvaltning og kunstnerisk praksis, samt bidra til utviklingen av kunst i offentlig rom som eget fagområde på et regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Viken fylkeskommune skal være en attraktiv oppdragsgiver og ledende på feltet.
- bidra til at profesjonell kunst av høy kvalitet preger det offentlige rom, særlig koblet til by- og stedsutvikling. Kunstordningen skal ses i en helhetlig sammenheng for gode og attraktive steder å bo, jobbe og ferdes gjennom økte fysiske og visuelle kvaliteter, attraktive miljøer og destinasjoner.
- arbeide aktivt med økt mangfold og rekruttering gjennom mentorordninger og talentutvikling, i samarbeid med relevante fagmiljøer for å tiltrekke seg utøvere innen kunst, arkitektur og byutvikling.
- forvalte Viken fylkeskommunes kunstordning med størst mulig åpenhet og transparens, gjennom prekvalifiseringer, utlysninger og formidling.
- bidra til arenaer for nettverk og kompetanseheving innen kunst i offentlig rom, herunder støtte kommunene i utvikling av strategier for kunst i offentlig rom.

4.2.10 Kulturdråpen

Kulturdråpen bidrar til at mennesker med rusproblemer i institusjoner og innsatte i fengsler får kontinuerlige og profesjonelle kunst- og kulturtilbud, etter samme modell som Den kulturelle skolesekken. Slik sett er ordningen et godt tiltak innenfor Viken fylkeskommune demokratiske mål om at alle skal få tilgang til kunst og kultur. Mestringsopplevelser er en kjerneverdi for virksomheten, og erfaringene er svært gode. Jevnlige brukerundersøkelser viser at tilbudet er både angstdempende, livgivende, noe som gir positivitet og en genuin mestringsfølelse, i tillegg til en følelse av å høre til og å bety noe i samfunnet. Kulturdråpen i dag tilbyr over 100 arrangementer for over 3000 innsatte og beboere i løpet av et år. Tilbudene inneholder både konserter, skrivekurs, samspill, kor, animasjonskurs mm for fengsler og institusjoner i tidligere Østfold fylkeskommune.

Utviklingstrekk

Viken fylkeskommune ønsker at Kulturdråpen skal kunne nå flere i fengsler og rusmiddelinstusjoner i hele Viken. I dag finansieres dette som et spleiselag mellom Viken fylkeskommune og statlige myndigheter. Dagens økonomiske ordning er utfordrende siden tilskuddene fra statlige myndigheter er årlige og gir lite forutsigbarhet.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- arbeide for å formalisere et samarbeid med statlige myndigheter om videre delfinansiering av ordningen, og en harmonisering til hele Viken.

4.2.11 Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er en viktig ordning for å nå den eldre delen av befolkningen. Fylkeskommunen tilbyr tilskudd og samarbeider med alle kommunene i Viken for å kunne tilby målgruppen gode kunst og kulturopplevelser, både i og utenfor institusjoner. Kommunene er ansvarlige for gjennomføringen. Den kulturelle spaserstokken er et viktig bidrag til å nå flere overordnede samfunns mål. Forskning viser at kulturopplevelser for eldre bidrar til økt livskvalitet, bedre folkehelse og reduserer risiko for tidlig død i befolkningen. I likhet med barn og unge, opplever eldre kunst og kultur i større grad i sitt nærmiljø. Kulturtilbudet er også med på å gi oppdrag og inntekter til kunstnere og utøvere i Viken, og bidrar til å styrke kunstnerøkonomien.

Utviklingstrekk

Den demografiske utviklingen, der mangfold og den aldrende befolkningen øker, gjør at også Den kulturelle spaserstokken må utvikles og hensynta mangfoldet for å være relevant. Det har vært lite oppmerksomhet rundt utvikling og drift av tilbudet, og det er stort behov for og ønske om samarbeid mellom aktørene som arbeider med ordningen.

Prioriteringer

Viken fylkeskommune vil

- bidra til et godt kunst- og kulturtilbud til eldre i Viken gjennom å videreføre tilskudd til Den kulturelle spaserstokken.
- legge til rette for samarbeid mellom kommunene om utvikling av Den kulturelle spaserstokken, med prioritering av samhandling, erfaringsutveksling, utvikling av felles retningslinjer for å sikre god ressursutnyttelse, kvalitet og relevans.

5 Mål

5.1 Overordnede mål og innsatsområder i Viken

5.1.1 Bærekraftmålene og Viken

FNs 17 mål og 169 delmål for bærekraftig utvikling ble vedtatt i 2015, og er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs 17 bærekraftmål skal ligge til grunn for samfunnsutviklingen i Viken, og gjenspeiles i alt fylkeskommunen gjør. I regional planstrategi for Vikens er det vedtatt fem langsiktige utviklingsmål og seks innsatsområder for bærekraftig utvikling. Mål og strategier for kunst- og kulturpolitikken knyttes opp til alle disse overordnede målene.

5.1.2 Fem langsiktige utviklingsmål for Viken

Natur, klima og planetens tålegrense: I 2030 er hensynet til naturen og planetens tålegrense grunnleggende for all samfunnsutvikling i Viken.

God livskvalitet og like muligheter: I 2030 lever alle mennesker i Viken verdige og meningsfulle liv. Vi har trygge arbeidsplasser og tilgang til relevant utdanning. Fylket kjennetegnes av gode, varierte boområder med levende møteplasser.

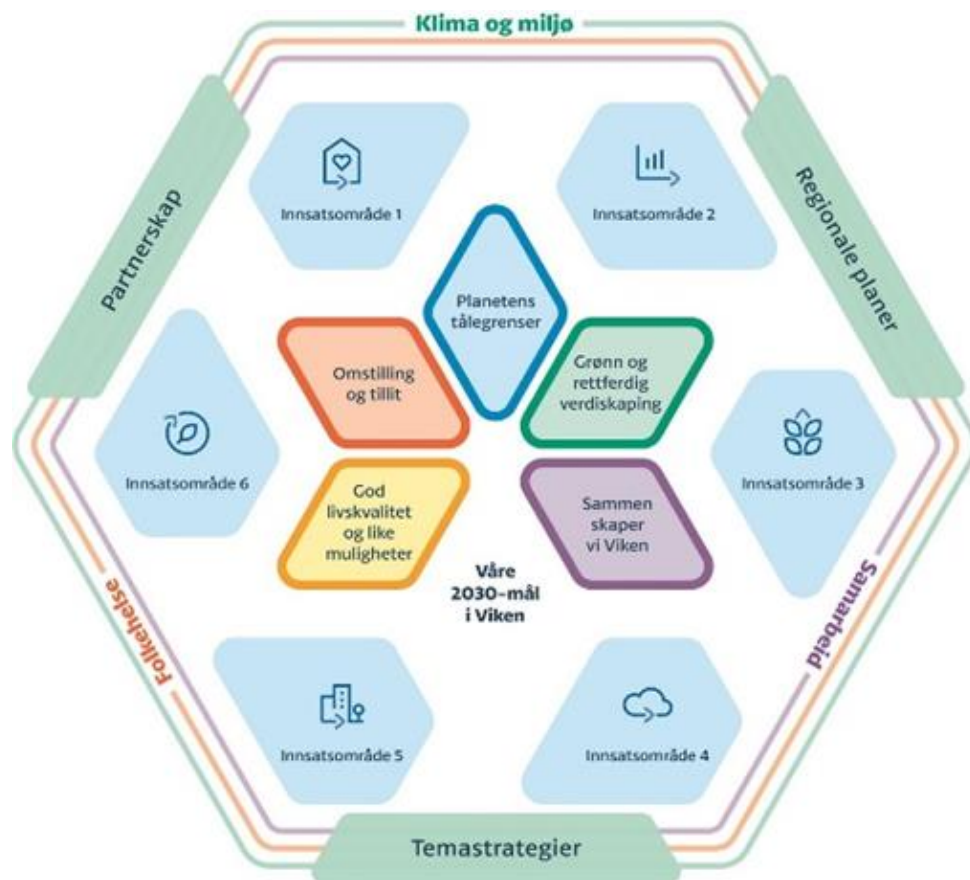
Grønn og rettferdig verdiskaping: I 2030 er Viken en nyskapende, internasjonalt konkurransedyktig og mangfoldig næringsregion som leder an i det grønne skiftet. Vi har attraktive private og offentlige arbeidsplasser, velfungerende markeder, ledende forsknings- og kompetansemiljøer og høy sysselsetting.

Omstilling og tillit: 2030 er Viken et sterkt og trygt samfunn, som kan møte både kjente og uforutsette utfordringer og endringer.

Sammen skaper vi Viken: I 2030 har vi sterk kultur for samarbeid og kunnskapsdeling i Viken. Vi har sterke og forpliktende partnerskap hvor offentlige aktører, næringsliv, frivillighet, forskning og enkeltmennesker deltar. Samarbeidet foregår på tvers av geografi og forvaltningsnivåer.

5.1.3 Seks innsatsområder for bærekraftig utvikling i Viken

For å nå de fem utviklingsmålene skal innsatsen rettes mot seks innsatsområder som til sammen dekker de viktigste aspektene for en bærekraftig utvikling: 1) Livskvalitet, velferd og like muligheter, 2) Bærekraftig og rettferdig økonomisk system, 3) Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring, 4) Redusert klimagassutslipp og energiomlegging, 5) Helhetlig by- og stedsutvikling, 6) Miljø, økosystem og biologisk mangfold. Det er totalt blitt utarbeidet 65 delmål fordelt på de seks innsatsområdene. Delmålene nås best ved at flere sektorer og innsatsområder jobber sammen fra ulike innfallsvinkler.

Kunst- og kulturfeltet har forankring i 10 av de 17 bærekraftsmålene, og potensial til å bidra til måloppnåelse for 27 av de 65 delmålene. Kunst- og kulturfeltet har derfor både evne til og ansvar for å bidra til å nå overordna samfunns mål for Viken. Tre av de langsiktige utviklingsmålene er spesielt aktuelle for kulturpolitikken: **Livskvalitet, velferd og like muligheter, Bærekraftig og rettferdig økonomisk system, og Helhetlig by- og stedsutvikling.**

Kulturstrategien skal bidra til et bærekraftig samfunn gjennom å ivareta både sosial og økonomisk bærekraft, og legge naturens klima- og miljømessige tålegrenser til grunn. Viken skal støtte opp om kulturens egenart og egenverdi, motvirke forskjeller og styrke og utnytte våre regionale muligheter og fortrinn.

Det er høy bevissthet om, og etterspørsel etter, bærekraftige og grønne tiltak i kultursektoren. Deler av feltet har et ungt publikum som er pådrivere for endring. Kunsten representerer en sterk ytringskultur, og utfordrer den offentlige samtale og bevissthet ved å bringe inn ulike perspektiver på samfunnsutviklingen. Kunst- og kultursektoren har selv utviklet *Grønt veikart for kulturlivet* som et overordnet strategidokument og en veiviser til hvordan hver enkelt kan gjøre sektoren grønnere og mer bærekraftig. Sektoren har behov for støtte fra myndighetene til innsikt, omstilling og utvikling.

Slik kan arbeidet med utvikling av kunst og kultur bidra til at Vikensamfunnet når FNs bærekraftsmål:

Bærekraftsmål nr. 3 God helse og livskvalitet: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Deltakelse i kunst og kulturlivet gir arenaer for samhold, fellesskap og mestring. Dette bidrar til vår fysiske og mentale helse, og gir bedre livskvalitet.

Bærekraftsmål nr. 4 God utdanning: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Kulturlivet er en arena for læring og utvikling av egenskaper og ferdigheter som er viktig for den enkelte. Kultur utvikler felles verdier som påvirker utdanning, meningsdannelse og ytringskultur.

Bærekraftsmål nr. 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Kultur er grunnlag for sysselsetting og arbeidsplassutvikling og bidrar til verdiskaping i samfunnet både direkte og indirekte. Koronapandemien har synliggjort kulturens betydning. Kunstneres livs- og arbeidsvilkår henger tett sammen med kulturpolitikk og verdigrunnlag.

Bærekraftsmål nr. 9 Industri, innovasjon og infrastruktur: Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Et aktivt kulturliv bidrar til at kulturarenaer er tilgjengelig for fellesskapet i hele fylket. Kulturbransjene er innovative og er drivere for teknologisk utvikling. Koronapandemien har forsterket endringsbehovet.

Bærekraftsmål nr. 10 Mindre ulikhet: Redusere ulikhet i og mellom land. Kulturloven definerer at alle skal ha tilgang til å oppleve, skape, delta i, lære og utvikle sine evner innenfor kunst og kulturlivet. Viken har en stor og sammensatt befolkning, og like muligheter for alle er prioriterte målsettinger for kulturpolitikken.

Bærekraftsmål nr. 11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn: Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. Kultur bidrar til møteplasser, aktivitet og løfter kvaliteten på det offentlige rom. Barn og unge, og store deler av øvrig befolkning, opplever først og fremst kunst og kultur i sitt nærmiljø.

Bærekraftsmål nr. 12 Ansvarlig forbruk og produksjon: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Kultursektoren bidrar til bærekraftig omstilling gjennom å iverksette, dele og informere om grønne tiltak. Sektoren har selv tatt initiativ til å utvikle Grønt veikart for kulturlivet.

Bærekraftsmål nr. 13 Stoppe klimaendringene: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Kultursektoren arbeider for synlige endringer, gjennom piloter, metodeutvikling og gjennom å utfordre i offentlig dialog, Grønt veikart for kulturlivet er tydelig på at endringer må skje nå.

Bærekraftsmål nr. 16 Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner: Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Kultur bidrar til å utvikle og styrke ytringskultur og ytringsmangfoldet, verner om demokratiske verdier, ytringsfrihet og trygge den offentlige samtalen. Kultur skaper økt toleranse for ulikhet.

Bærekraftsmål nr. 17 Samarbeid for å nå målene: Styrke virkemidlene som trengs for å målrette arbeidet og utvikle partnerskap og arenaer for samhandling og kunnskapsdeling for bærekraftig utvikling. Arbeidet med kunst og kultur i Viken skal være kjennetegnet av samspill med og i feltet, mellom forvaltningsnivåer og internt mellom rådsområder.

5.1.4 Tverrgående tema

Viken fylkeskommune har vedtatt tre tverrgående temaer som skal veie tungt i alt utviklingsarbeid. Dette er temaer som skal inkluderes i regionale planer og som fastsettes av regional planstrategi:

- Klima og miljø
- Folkehelse
- Samarbeid

Disse tverrgående målene er gjennomgående i temastrategien, ved at alle tiltak og virkemidler skal knyttet opp til vurderinger av klima og miljø, og bidra til å nå folkehelsemål gjennom inkludering og like muligheter. Samarbeid er en grunnleggende verdi og metodikk for alt utviklingsarbeid.

5.2 Nasjonale kulturpolitiske mål

Viken fylkeskommune legger til grunn og bygger sine strategier og mål for kunst- og kulturfeltet på de nasjonale kulturpolitiske målene slik disse er nedfelt i Kulturmeldingen *Kulturens Kraft – kulturpolitikk for framtida* (2018):

Eit fritt og uavhengig kulturliv som

- *skaper kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet*
- *fremjar danning og kritisk refleksjon*
- *tek vare på og formidlar kulturarv*
- *skaper og formidlar eit kulturtilbod som blir opplevd som relevant, og som representerer befolkninga*
- *er tilgjengeleg for alle og oppmuntrar den enkelte til å oppleve og delta i kulturaktivitetar*
- *tilbyr møteplassar og byggjer fellesskap*
- *fornyar seg og viser evne til omstilling*
- *har internasjonal gjennomslagskraft og fremjar interkulturell forståing*
- *styrkjer norsk språk, dei samiske språka, dei nasjonale minoritetsspråka og norsk teiknspråk som grunnleggjande kulturberarar*

De kulturpolitiske målene knytter seg til følgende samfunns mål for kunst- og kulturpolitikken uttrykt i Kulturmeldingen:

“Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfald, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypperste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda”.

5.3 Kulturpolitiske mål og strategier for Viken

Kulturpolitiske mål for Viken fylkeskommune legger til grunn at hele den kulturelle økologien er viktig for et godt og profesjonelt kunst- og kulturtilbud for innbyggerne. Både det å skape kunst og kultur, utøve og formidle den er vesentlig for at kunsten kan oppleves. Disse områdene er gjensidig avhengige av hverandre. Samhandling med aktørene og en god forståelse av mangfoldbegrepet er viktig for å oppnå representativitet og en bredest mulig deltakelse. Vikens kulturpolitiske mål bygger på de nasjonale kulturpolitiske målene i Kulturmeldingen og bidrar til en helhetlig kunst- og kulturpolitikk.

Viken fylkeskommunes arbeid på kunst- og kulturområdet skal kjennetegnes av rollen som samfunnsutviklingsaktør, helhetlig virkemiddelbruk og samskaping for å nå målene. Forskning, utvikling av ny kunnskap og stimulering til samspill er viktig for dynamikk og utvikling i feltet.

SKAPE - ET VIKEN SOM FREMMER YTRINGSFRIHET, SKAPERKRAFT OG DEMOKRATI

Kunst- og kulturlivet i Viken skal få vilkår til å utvikle seg på egne premisser, ut fra lokalt engasjement og skaperglede hos kunst- og kulturarbeidere. Kunsten kan presentere alternative perspektiv og tenkemåter – den har et annet blikk og kan utfordre det etablerte. Prinsippet om armlengdes avstand i kulturpolitikken representerer idealet om kunstnerisk frihet, og på den måten sikrer vi ytringsfrihet og et mangfold av kulturytringer. Det forutsetter at forholdene legges til rette for produksjon av profesjonell kunst og kultur med et mangfold av uttrykk og stemmer.

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at det produseres kunst og kultur av høy kvalitet i Viken.
- sterke regionale kunst- og kulturinstitusjoner som er innovative og produserer nyskapende kunst og kultur i dialog med publikum.
- at Vikens skapende virksomheter representerer et mangfold av uttrykk og stemmer.

UTØVE - ET VIKEN SOM FREMMER KOMPETANSE OG VERDISKAPING

Viken skal være et godt sted å bo og virke for profesjonelle kunstnere innenfor alle kunstarter. Dette forutsetter muligheter for å tilegne seg relevant kompetanse, ny kunnskap og nye ferdigheter gjennom hele den kunstneriske karrieren. For Viken fylkeskommune er arbeid med talentutvikling og tilrettelegging for kulturell og kreativ næring viktige forutsetninger for å oppfylle denne ambisjonen. Gjennom satsing på sterke kompetansemiljøer, kulturelle infrastrukturer som kulturnæringsklynger, innovasjon og utvikling vil fylkeskommunen bidra til verdiskaping og utvikling av nye arbeidsplasser.

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at Viken er et godt sted å bo og virke for profesjonelle kunstnere innen alle kunstarter.
- rekruttering og utvikling av utøvere innen alle kunstuttrykkene, med særlig fokus på tilrettelegging for talenter og talentutvikling.
- bærekraftig bransjeutvikling innen kulturell og kreativ næring.

OPPLEVE – ET VIKEN SOM HAR LEVENDE OG ATTRAKTIVE BYER OG DISTRIKTER

Det skal være godt å bo i Viken, enten man bor i en by, et tettsted eller i distriktene. Lokalsamfunn skal utvikles med kvalitet, og det må tilrettelegges for et bredt og variert tilbud av møteplasser og et mangfoldig kulturliv. Satsing på kunst, kultur og kulturminner styrker byenes og tettstedenes særpreg og identitet, og gjør dem attraktive for innbyggere og næringsliv. Dette bidrar til økt sosial og økonomisk bærekraft. Som et bidrag til dette er det viktig at det satses på utvikling av kulturelle infrastrukturer i hele Viken.

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- gode arenaer og møteplasser for å oppleve et mangfoldig kunst- og kulturtilbud i hele Viken.

- at Viken blir et sterkt festivalfylke, med flere festivaler med statlig finansiering.
- sterke regionale institusjoner som tilbyr store kunst- og kulturopplevelser.

DELTA – ET VIKEN SOM FREMMER ØKT LIVSKVALITET, DELTAKELSE OG LIKEVERD

Viken skal være et sosialt bærekraftig samfunn der alle skal ha mulighet til å leve gode og meningsfulle liv. Derfor skal alle ha like muligheter til å delta i kulturlivet i Viken, uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, seksuell orientering, funksjonsnedsettelse eller økonomiske forutsetninger. At alle inkluderes sikrer den enkeltes velferd og bidrar til et trygt samfunn, hvor innbyggerne opparbeider tillit til hverandre på felles arenaer for samhold, fellesskap og mestring. Dette bidrar til vår fysiske og mentale helse, og gir bedre livskvalitet.

Viken fylkeskommune skal bidra til:

- at hele befolkningen i Viken har tilgang til arenaene der kunst og kultur formidles.
- at Viken blir et ledende kunst- og kulturfylke for, av og med barn og unge, fra hele bredden i befolkningen
- at befolkningen og tilreisende til Viken opplever kunst i offentlige rom av høy kvalitet.

6 Handlingsplan og tiltak

Temastrategi for kunst og kultur følges opp gjennom en egen handlingsplan for planperioden. Handlingsplanen vil bli utarbeidet etter at temastrategien er vedtatt og vil gjelde for fireårsperioden, med årlig rullering som er samordnet med budsjett- og økonomiplanarbeidet.

I handlingsplanen vil det tydeliggjøres på et mer konkret nivå hvordan fylkeskommunens kunst- og kulturpolitikk skal innrettes for å nå både overordnede felles samfunns mål og de nasjonale kulturpolitiske målene. Virkemidler, ressurser og tjenester må samordnes slik at de forsterker og utfyller hverandre og bidrar til måloppnåelsen.

7 Evaluering og oppfølging

Handlingsplanen som følger opp temastrategien vil være målbar på tiltaksnivå, og vil inngå i årlig rapportering. Det vil bli sammenstilt et kunnskapsgrunnlag for kunst og kulturstrategien som gjenspeiler status på strategiske mål, og som grunnlag for null-punkt analyse for prioriterte tiltak. Kunnskapsgrunnlaget skal ha mulighet for årlig oppdatering og belyse utviklingen på sentrale mål. For flere av de prioriterte områdene vil det bli gjennomført egne forsknings- og utredningsarbeider for å kunne arbeide kunnskapsbasert. Ved utløpet av strategiperioden skal det gjennomføres en helhetlig evaluering.

Både temastrategien og handlingsplanen må vurderes rullert når nye regionale planer er vedtatt. Endringer i statlige føringer og oppgaveoverføring til fylkeskommuner kan få konsekvenser for strategien. Publisering og offentliggjøring

Temastrategien publiseres digitalt på viken.no samt at fysisk dokument trykkes opp og sendes fylkestinget, fylkesrådet samt relevante regionale kunst- og kulturaktører og kommuner i Viken.

8 Litteraturliste

I arbeidet med en temastrategi for kunst og kultur er det et stort og mangfoldig kunnskapsgrunnlag å sette seg inn i et så bredt felt. Listen nedenfor der derfor tilnærmet utømmelig, men det listes opp de viktigste publikasjonene som har bidratt til grunnlaget for valgene i strategiarbeidet.

Akershus fylkeskommune. (2016). *Kulturplan for Akershus 2016-2023*. Hentet fra:

<https://viken.no/f/p1/ia1639a09-9efc-4f16-8d4c-e279a71aabbcc/kulturplan-for-akershus-2016-2023.pdf>

Buskerud fylkeskommune (2018). *Kunst og kulturstrategi for Buskerud 2019-2022*. Hentet fra:

<https://viken.no/f/p1/i1c94b248-8149-418f-8476-459c76e44eac/kunst-og-kulturstrategi-for-buskerud-2019-2022.pdf>

Kulturdepartementet. (2018). Meld. St. 8 (2018–2019) - *Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida*.

Hentet fra: [Meld. St. 8 \(2018–2019\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/Meld.St.8(2018-2019)-regjeringen.no)

Kulturdepartementet. (2021). *Møteplasser for dataspill og datakultur*, Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c6feb7c29d09439f984278c13acfc06a/v-1025-b-veileder-moteplasser-for-dataspill-og-datakultur.pdf>

Kulturdepartementet. (2021). Meld. St. 18 (2020–2021) - *Oppleve, skape, dele — Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Hentet fra: [Meld. St. 18 \(2020–2021\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/Meld.St.18(2020-2021)-regjeringen.no)

Menon Economics. (2020) *Koronakrisens virkninger på film og dataspillbransjene*. Hentet fra: [Microsoft Word - Menon-rapport 100-2020 Koronakrisens virkninger på film - Endelig versjon.docx](https://www.menon.no/Microsoft-Word-Menon-rapport-100-2020-Koronakrisens-virkninger-pa-film-og-dataspillbransjene-Endelig-versjon.docx)

Menon Economics. (2020). *Koronakrisen og kultursektoren i april og mai*. Hentet fra: [Microsoft Word - Menon-rapport 56-2020. Koronakrisen og kultursektoren i april og mai 2020 Endelig.docx](https://www.menon.no/Microsoft-Word-Menon-rapport-56-2020-Koronakrisen-og-kultursektoren-i-april-og-mai-2020-Endelig.docx)

Telemarksforskning. (2021). *Plan B? Digitale formidlinger i Den kulturelle skolesekken under Covid-19*.

Hentet fra: [Microsoft Word - Plan B. Digitale formidlingstilbud i Den kulturelle skolesekken \(DKS\) under Covid-19 \(innocode.digital\)](https://www.telemarkforskning.no/Microsoft-Word-Plan-B-Digitale-formidlingstilbud-i-Den-kulturelle-skolesekken-(DKS)-under-Covid-19-(innocode.digital))

Viken fylkeskommune. (2019). *Vi i Viken: Kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig framtid*. Hentet fra:

<https://viken.no/f/p1/i4f0b8206-d207-4524-b400-9200b65ae0f9/kunnskapsgrunnlag-regional-planstrategi-viken-vi-i-viken.pdf>

Viken fylkeskommune. (2020). *Veien til et bærekraftig Viken: Regional planstrategi 2020-2024* :

Vedtatt av Viken fylkesting 18. desember 2020. Hentet fra:

<https://viken.no/tjenester/planlegging/samfunnsplanlegging/regional-planstrategi/veien-til-et-barekraftig-viken/>

Virke m.fl. (2021). *Grønt veikart for kunst- og kultursektoren*. Hentet fra: Grønt veikart - (xn--grntveikart-hgb.no)

Østfold fylkeskommune. (2018). *Regionalplan kultur 2018-29*. Hentet fra:

<https://viken.no/f/p1/i535fce31-a89d-48f8-9c18-adaae3cbe937/regionalplan-kultur-for-ostfold.pdf>

Temahefte 1 - Kunnskapsgrunnlag for Vikens integreringsarbeid

<https://viken.no/f/p1/iead60317-2a4d-4d46-a647-ff243efcaafb/vi-i-viken-1-2021-kunnskapsgrunnlag-for-integrering.pdf>

Viken viser vei.

Postadresse: Viken fylkeskommune,
Postboks 220, 1702 Sarpsborg
Sentralbord: 32 30 00 00
post@viken.no

viken.no

